

ІСТОРІЯ І КУЛЬТУРА КРІЗЬ ПРИЗМУ БІОГРАФІКИ

УДК 821.161.2.09: [75+76] «18»

*Леся Станіславівна ГЕНЕРАЛЮК,
старший науковий співробітник
Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України,
кандидат філологічних наук (Київ)*

ВПЛИВ КУЛЬТУРНОЇ АУРИ САДИБ УКРАЇНСЬКОГО ДВОРЯНСТВА НА КАРТИНУ СВІТУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Наголошено необхідність системного міждисциплінарного вивчення культурної атмосфери, побуту, традицій в українських дворянських садибах ХІХ ст., а також біографій особистостей, які складали оточення Т. Шевченка.

Ключові слова: інтердисциплінарні дослідження, українська культура, дворянські садиби, мистецтво, традиціоналізм, декабристи, культурні зв'язки, картина світу.

The article suggests an understanding the system interdisciplinary approach in studying of creative atmosphere and a cultural life of the Ukrainian manors of noble family as specific cultural centres of a XIX century, first of all have influenced T. Shevchenko's formation.

Keywords: the interdisciplinary studies, the Ukrainian culture, manors of noble family, fine art, the Decembrists, a cultural contact, a world-view.

Аргументирована необходимость системного междисциплинарного изучения творческой атмосферы и культурной жизни украинских дворянских усадеб как специфических культурных центров XIX века, прежде всего тех, которые оказали влияние на становление Т. Шевченко.

Ключевые слова: междисциплинарные исследования, украинская культура, дворянские усадьбы, искусство, традиционализм, декабристы, культурные связи, картина мира.

Картина світу національно свідомого українського дворянства зіграла чи не ключову роль у персональній життєвій трагедії Т. Г. Шевченка, оскільки її ідеологеми особливим чином впроцесні в його світоглядну систему й поза ними вона

не може бути науково оцінена. Йдеться не стільки про мікрокультуру осілих у Петербурзі українців, як про те, чому поет-художник піддався впливам культурної аури садиб Рєпніних, Родзянок, Галаганів, Лук'яновичів, Тарновських, Лизогубів, Капністів, де Бальменів. Що привабило його? Якою мірою підтримувалася тут головна ілюзія його життя — ідея відродження України? Адже за традицією ХІХ ст. при дворянських садибах виникали культурні осередки і роль їхня на сьогодні недостатньо висвітлена, перш за все у контексті формування національної самосвідомості.

У 1972 р. відомий історіограф Олександр Оглоблин, автор праці про мазепинську епоху, вважав, що найменш розробленою ділянкою шевченкознавства є українські зв'язки Шевченка. Він мав на увазі певний історичний період і конкретні особистості, роди, культурні осередки — все, що пов'язувало Шевченка «з тогочасною Україною, українською дійсністю, українським громадянством, зокрема, його провідною верствою, українською культурою й українською політикою» [11, с. 39].

Така лакуна створилася завдяки тому, що і народницька, і радянська ідеологія вважали за «непристійне згадувати про дружні стосунки Шевченка з представниками українського панства — лівобережними українськими діячами 1840–1850-их років» [11, с. 39]. Безумовно, постаті, що належали до шляхетських родів і складали провідну верству того часу — українську інтелігенцію, досліджуються в нинішньому шевченкознавстві, висвітлюється їхня роль у житті та творчості Шевченка. Проте йдеться про ширший дискурс, що його волів би бачити історик, — різнобічні впливи української культурної верстви, сенс цих впливів, імпульс, який вони дали поетові та людині, що саме вносило українське дворянство в його духовне, естетичне, інтелектуальне життя, а відповідно, як «внутрішній світ Шевченка діяв і променів на його оточення». Ця думка О. Оглоблина важлива для сьогоденної парадигми комплексного всебічного вивчення постаті Шевченка.

Учений правомірно проводить паралель із пушкінознавством: він переконаний, що дослідники-пушкіністи зуміли передати дух епохи, взаємозв'язки та впливи численних факторів, а внаслідок цього, — зміни в світогляді, в творчості, в біографічних колізіях О. Пушкіна. Таке всебічне докладне спостереження колосальної кількості контактів поета випередило шевченкознавство, причому, — значною мірою. «Для

знаття й розуміння Шевченка замало було б узяти «на облік» усіх його українських друзів та знайомих і опрацювати їх більш-менш повні біографії. Треба, конче треба вивчити їх... особисті, родинні, фамільні, громадські відносини... дослідити відповідні середовища й окремі осередки, їх питому вагу й значення в тогочасному громадському житті України. Щойно тоді ми зможемо зрозуміти й оцінити вплив — обопільний вплив — їх на Шевченка — й Шевченка на них» [11, с. 46–47]. Справді, такий комплексний підхід є необхідним — потрібна синтетична праця про вплив картини світу української провідної верстви середини ХІХ ст. на біографію поета та художника; в ідеалі вона б об'єднала музейну інформацію, історичні розвідки, спогади, ландшафтно-територіальні характеристики, картини, рисунки Шевченка та його повісті. Така праця, гадаємо, найближчим часом повинна з'явитися.

Розрізнені фрагменти підходу, про який йдеться, звичайно, існують. Приміром, у статті Анатолія Козаченка, присвяченій маєтку Репніних (де, щоправда, переважає статистико-економічний аналіз) [8, с. 132–155]. Живі, колоритні описи є у книзі Марієтти Шагінян, виданій 1941 р. Побудовані на власних спостереженнях авторки, яка відвідала Мосівку, Яготин, Березову Рудку, Седнів, Качанівку тощо, вони достовірно передають невлотимий шарм часу (Zeitgeist). А саме традиції, манери, вподобання української знаті; особливості архітектурних споруд, культурного ландшафту в цілому — численні мікро- і макровпливи, що резонували з естетично чутливою, мислячою, спостережливою натурою Шевченка [18, с. 115–147].

Існують окремі розвідки, в яких осмислюється, наприклад, духовна аура Качанівки, садиби Григорія Тарновського, де були чудова бібліотека та колекція картин Д. Тенірса, А. ван Дейка, О. Іванова, К. Брюллова, О. Кіпренського та яка мала вплив, безумовно неоднозначний, на художні вподобання Шевченка. Тарновський, естет, цінитель прекрасного, був приятелем конференц-секретаря Академії мистецтв В. Григоровича, він умів створити невимушену атмосферу, яка стимулювала митців до творчості. Садиба відіграла значну роль у становленні власне національної культури, була своєрідним культурним центром того часу, де працювали М. Глинка, М. Маркевич, В. Штернберг, Т. Шевченко, але постає питання: чи могла вона водночас бути центром і російської культури, як це подають російські науковці? Для прикладу, російська дослідниця Т. Каждан у статті «Русская

усадьба», фактично описуючи триб життя українського дворянства, вважає, що «російська садиба» Качанівка «залишила помітний слід в історії російського мистецтва..., хоча й не стала художнім центром, подібно Абрамцеву, Талашкіну чи репінським «Пенатам» [7, с. 377]. Коментарі зайві. Прикро, що ця, загалом інформативна, стаття тиражується [6], а наукових реплік на цю тему з української сторони немає.

Ще не так давно шевченкознавцями, особливо на широкій загал, надто побіжно акцентувався інтелектуалізм, художня творчість та естетично-ужитковий характер побуту представників українських шляхетських родів. Це відомо, зрозумілою є й сама традиція такого підходу: образ поета, кріпака-бунтаря вимагав цілісної репрезентації, а приятельські стосунки з «гнобителями» дискредитували б його. Та навіть Павло Зайцев, поза радянським ракурсом оцінки, один із найкращих знавців Шевченка, давав занижену оцінку багатьом українським дворянам. Так, означував Миколу Маркевича — історика, етнографа, поета, талановитого музиканта й одного з найкультурніших людей тогочасної України як «дотепний сибарит і сноб», «обережний сибарит-пан»; Олексій Капніст, син причетного до декабристського руху Василя Капніста, — «добрий і чесний, але нудний містик»; Віктор Забіла і Віктор Закревський — «трагічні коміки», Аркадій Родзянко — «кріпосник і масний віршомаз» [11, с. 41].

Перегляд усталених концепцій потребує вдумливого системного підходу у вивченні особистостей, українських родів, культурних осередків середини ХІХ ст., а надто тієї тонкої матерії, яку називають культурною атмосферою епохи.

Відзначимо одну з останніх публікацій. Це стаття Володимира Цитовича про мистецьке життя садиби Лизогубів. І хоч названо її скромно «Книжкова полиця Іллі Лизогуба», це надзвичайно ґрунтовний історико-біографічний екскурс в епоху, являє він комплекс важливих спостережень із біографії братів Лизогубів — Андрія, Іллі та Олександра. Водночас, це й вичерпна рельєфна картина внутрішнього світу Іллі Лизогуба — художника, «тонкого живописця професійного рівня» й музиканта, «віолончеліста, піаніста і співака з витонченим смаком та видатним мелодійним обдаруванням» [17, с. 66]. Стаття засвідчує величезний пласт культури, досліджений надто мало, але вплив якого на Шевченка був, безумовно, сильним [17, с. 64–66].

Слід віддати належне дослідникові, який докладно зупинився на стосунках із Шевченком братів Лизогубів, а всі вони були композиторами, поціновувачами прекрасного, різнобічно обдарованими людьми. Окрім великого обсягу фактографічного матеріалу на цю тему, він передав і те, що відтворюється чи не найскладніше — ауру особливого взаєморозуміння митців, відсвіт тієї приязності, творчої атмосфери, яка панувала в садибі, врешті, той флер особистісної привабливості, духовності, який прочитується й у Шевченкових портретах 1846–1847 рр.: олійному І. Лизогуба та олівцевому А. Лизогуба.

Типологічні паралелі на зрізі: біографія, психологія, картина світу, (а часто й соціально-політичний та культурний внесок) було б цікаво провести, взявши за основу портрети українських дворян, інтелігенції, виконані Шевченком у 1843, 1846–1847, 1859 рр., де подано його бачення провідної верстви нації — української інтелігенції середини ХІХ ст. У цьому сенсі феномен дворянських садиб із їхнім етикетом, побутовим кодом і моральними настановами, ритуалізацією та традиціоналізмом, особливим ставленням до мистецтва та літератури, скажемо так, не є докладно вивченим ні в контексті шевченківської біографії та творчості, ні в контексті української історичної науки чи біографістики назагал.

Адже на Шевченкову картину світу значною мірою впливали елементи картини світу української вищої верстви: це і побут, і широта культурних зацікавлень, естетизм, інтелектуалізм і національно-патріотичні устремління. Зокрема й ідеологія декабризму, що був пов'язаний із Україною, і яким цікавився Шевченко¹, й ідеологія Кирило-Мефодіївського братства — важливої сторінки історії українського руху, що мала яскраве суспільно-політичне забарвлення (С. Єфремов). Декабризм, який вплинув на світогляд Шевченка, достатньо розглянутий у численних дослідженнях — від початку ХХ ст. аж до сучасних публікацій (Г. Казьмирчук, Є. Луняк, Г. Сергійчук, Д. Гордієнко). Але тема «Шевченко і декабризм» мало вписана в широке тло життя українських дворянських садиб, у яких на початку 40-х рр. вирували патріотичні пристрасті, на відміну, скажемо, від кінця 50-х — років, котрі при-

¹ Важко позбутися відомих кліше про суто російські джерела декабризму та репрезентацію Шевченка як прихильника російських революційних традицій. Не надто актуальними довгий час були статті С. Єфремова, О. Гермайзе, П. Филиповича про витоки декабристського руху та його вплив на українського поета [2; 4; 14; 15].

несли фатальне розчарування поетові, що повернувся з азійської неволі.

Паралель: І. Франко писав про Шевченка, який приїхав у 1843 р. з України дивовижно наповненим, адже він був «покріплений і збагачений знайомством з многими людьми», адже «по дворах панських він придививсь і прислухавсь останкам козацької традиції, познайомився з людьми, що колись училися в заграничних університетах, півперек перейшли Європу в наполеонівських походах, належали до тайних товариств конституційних, що потворилися були в останніх часах панування Олександра I, а й тепер ще, закопавшись в тихих хуторах і дворах Придніпрянської України, під попелом чудацтва і здичіння хоронили іскри святого огню — любові до всього, що чесне і добре. ...Найважливіше і найблагодатніше для нього було коротке пробування в Яготині, в домі князя Рєпніна, колишнього віце-короля саксонського і генерал-губернатора Малоросії, одного з найінтелігентніших і найліберальніших людей Росії» [16, с. 117]. Безумовно, історія роду, побут, культурні зв'язки, сама атмосфера садиби Рєпніна, що притягувала талановитих людей і сприяла вільнодумству — велика розгалужена тема, яка могла б скласти велике дослідження. Необхідність такої розвідки очевидна; так само стоїть завдання поглибленого вивчення культурної аури садиб національно свідомого дворянства ХІХ ст., зумовлене потребою комплексної реставрації інтелектуально-духовного коду українства.

Для наших сучасників дедалі незрозумілішим стає код ХІХ ст., стиль життя, ідеали, установки тодішніх людей. Так, історія взаємин Шевченка з княжною В. Рєпніною; їхнє спілкування велося через листи, третіх осіб, вони іноді обмінювалися алегоричними посланнями, могли не зустрічатися днями, іноді — більше тижня, хоча й проживали в одному маєтку. В листі до Шарля Ейнара кн. В. Рєпніна описує один із вечорів у домі: чаювання, вона плете панчохи для Ейнара, Шевченко читає вірші, вони коротко обмінюються думками. Проходить чотири дні, вони не бачаться, за цей час княжна зв'язала для Шевченка шарф, а він написав поему «Тризна», читання якої потім супроводжувалося бурхливим виявом емоцій. Інша садиба — кн. Волховської у Мосівці, — також має свою історію, свої ритуали: Шевченко згадував у листах 80-літню господиню та її знамениті кількадевні зібрання, які були в Україні своєрідним Версалем. Цікаві етичні, культурно-побутові деталі наводить у спогадах О. Чужбинський, коли йдеться про

бал у дворянському зібранні в Чернігові, де Шевченко намалював присутніх у вигляді овочів і квітів, давши надзвичайно влучні характеристики кожному. Панство випрошувало потайки рисунок, підпільно показувало його всім бажаючим і, хоча там не було нічого моветонного, дві освічені панночки, зображені в вигляді розкішних тепличних троянд, неймовірно образилися. Шевченко пообіцяв намалювати їхні портрети — обидві заслужили його увагу розумом, дотепністю, неординарністю суджень — і таким чином загладити свою вину.

Малодосліджена й культурна аура садиби братів де Бальменів — Сергія та Якова. Абсолютно не випадково у 1848 р. в маєтку графа де Бальмена у Линовиці пролунав крамольний заклик: «Хай живе французька республіка, ура!» Його автора, Сергія де Бальмена, арештували, інкримінували дружбу з „відомим Шевченком». Не можна не приділити особливої уваги Якову — рисувальникові та прекрасному прозаїку, який ілюстрував «Гайдамаки» та «Гамалію», оформлюючи разом із М. Башиловим рукописний «Кобзар» (1844) [19, с. 20]. Яків де Бальмен був прекрасним прозаїком. Під псевдонімом у журналі «Отечественные записки» він публікував повісті «Листи» (1841), «Ярмарок» (1843), «Солдат» (1843); цілком оригінальний стиль, динамічний і лапідарний, наближений до сучасної прози, має повість «Вигнанець» про життя декабристів.

Його раптова загибель на Шуанійських висотах у 1845 р. була спровокована ним самим. На відміну від Лермонтова, який сприймав військові дії на Кавказі в руслі колоніальної ідеології імперії, не маючи «жодних сумнівів щодо справедливості своєї справи» [12, с. 104, 121], Яків де Бальмен обурювався цією війною. Він не побоявся викликати лють генерала Лідерса, в якого служив ад'ютантом, своїм дотепним рисунком, скерованим проти імперської завойовницької політики, вказавши явища, супутні їй. Карикатура зображала величезну афішу «Соте і останнє підкорення Кавказу», нижче — маріонеткову фігуру Миколи I та групу людей, котрі простягають йому мішок із мільйоном червінців, ще нижче — підпис: «Великий спектакль перед походом генералів».

Знову ж таки зауважимо: творчість де Бальмена, мало вивченого в Україні, сьогодні приваблює російських науковців [9], вони вивчають його як ілюстратора. Але й особливий стиль його повістей із незвично лаконічною для епохи формою синтаксичних конструкцій, співмірних із начерками та рисунками автора, є не менш важливим предметом дослі-

дження. Власне, Яків де Бальмен своїм двоєдиним (на жаль, до кінця не реалізованим) талантом, підтвердив загальну тенденцію ХІХ ст., скеровану до синтезу мистецтв.

Ще один зріз, який відкриває дослідження садиб українського дворянства — тема взаємовідносин картин світу двох субкультур — селянської та поміщицької. Як відомо, їхні стосунки в українській культурі ХІХ ст. завжди сприймалися крізь призму Шевченкової поетичної творчості. Проте надміру прямолінійне сприйняття цих стосунків, поза врахуванням повістей і мистецької спадщини Шевченка, поза суто романтичним індексом бунтарства та гіперболізації в поезії (він високий не лише як данина романтизмові чи „об’єктивізму”, а значною мірою зумовлений суб’єктивними ностальгічними та родинними почуттями), дещо нівелює реальну канву цих взаємовідносин. Ідеологія народництва, радянський дискурс призвели до того, що традиційно частіше обговорювалося протистояння двох субкультур, аніж інтеграція — різні системи цінностей, різний уклад життя, різна мова, різне світобачення.

Тим паче, окрім поетичних інвектив у бік дворянства, Шевченко був колосально розчарований пасивністю цієї — кращої, високоінтелектуальної, різнобічно талановитої — верстви населення України, її підімперським холуйством. Історичний аналіз, критику, свій біль від пристосуванства сну заблудлого класу цілої нації він висловив у серії сепій «Притча про блудного сина» (1856–1857). Але особливо виявилися розпач і розчарування у дворянстві як національній політичній силі після заслання. Він писав у контексті своїх матримоніальних планів у листі до Варфоломія Шевченка: «Ти це добре знаєш: я по плоті і духу син і рідний брат безталанного нашого народу, та й як же себе поєднать з собачою панською кров’ю?» (лист від 07.12.1859). Ця фраза Шевченка часто цитувалася. Але, що часто випускається з поля зору, — весь пафос його поетичної та мистецької творчості був скерований саме на «панську» освічену національно свідому верству, яка здатна була протистояти колоніальним впливам імперії.

Шевченко зміг «примирити» умовно два взаємовідштовхуючих світогляди — селянський і дворянський², і не тільки у

² Згодом — інтелігентський. У доповіді 1895 р. у Чернігові Б. Грінченко докоряв за пасивність української інтелігенції: «Глянувши тепер на Україну, на її інтелігенцію, ми з жалем великим, повинні сказати, що вороги її найбільші то не москалі, яко нація, навіть не уряд з жандармами, а свої ж-таки землячки» [3, с. 10], констатуючи водночас: «ми на порозі ХХ віку живемо в країні закованих рабів» [3, с. 4]. У «Листах з України наддніпрянської» його

контексті власної картини світу. Він, який досі служить інтегративним символом українства на різних рівнях, розмив протиріччя та пом'якшив конфронтаційні стосунки двох верств в Україні, багато в чому культивовані імперією. А традиційна гіпертрофія іпостасі Шевченка як селянського, народного поета поза його професійним дискурсом художника, академіка гравюри, естета, високоосвіченого літератора закрила той факт, що сама поезія його була, на думку сучасного російського дослідника, «інтелігентською, міською та заангажованою: він перший воскресив козацьку ненависть до Москви і перший оспівав козацькі часи як національні» [13, с. 169].

Трагедією останніх років життя Шевченка, як це традиційно вважалося, було «нерозуміння його своїм класом», адже «ту соціальну верству, яку він репрезентує, раніш треба навчити читати, а потім писати для неї революційні поеми». Те, що «ці поеми на льоту ловили всілякі пани, підпанки і паненята, одбирали стравніше для себе і вживали на десерт після обіду» [10, с. 139] показує наскільки далекою від реальності була Шевченкова ідея єднання українців. Пригнічений настрої після заслання у нього був спровокований передусім розумінням доконаного факту колонізації верхівки, усвідомленням абсолютної інертності малоросійського дворянства. Змінився ідейний простір в українських дворянських садибах після розгрому Кирило-Мефодіївців — це вразило поета, змінилася, очевидно, і їхня духовно-культурна атмосфера: Шевченко, подорожуючи Україною в 1859 р., не виявляв бажання повертатися до обірваних зв'язків 1840-х рр. із дворянськими колами.

Таким чином, маловисвітлена в численних дослідженнях головна трагедія життя Шевченка, його розпач, зумовлений байдужістю земляків, ігнорування суспільством запропонованої ним концепції України та її історичних шляхів — ця трагедія «непочутості», очевидно, розкрилася б у масштабнішому вимірі за умови скрупульозного вивчення трагедії української високоосвіченої талановитої верстви, дворянства й інтелігенції. Водночас історико-біографічна реконструкція культурної епохи, духовно-етичної атмосфери шляхетських садиб відкрила б нові перспективи самоосягнення українства в європейському контексті.

вердикт пом'якшено: «Шевченко з трупів поробив живих людей, бо що таке до нього були українські інтелігенти яко українці, коли не трупи?» [1, с. 58]. Зворотний соціально-політичний дискурс трансформації малоросійського дворянства в українську інтелігенцію завдяки Шевченковим імперативам див.: Забужко О. «Шевченків міф України» [5, с. 40–79].

1. *Вартовий, П.* Листи з України наддніпрянської [Текст] // П. Вартовий (Б. Грінченко). Листи з України наддніпрянської : друковано в «Буковині» за рр. 1892–1893. – К. : Друкарня «Губернського правління», 1917. – 180 с. – (Книжки пам'яті Насті Грінченко, № 22).
2. *Гермайзе, О.* Рух декабристів і українство [Текст] / О. Гермайзе // Україна: наук. двохмісячник українознавства, кн. 6. – К. : Державне вид-во України, 1925. – С. 25–38.
3. *Грінченко, Б.* Нова сем'я. Було, є буде [Текст] / Борис Грінченко. – К. : [Б. в.], 1917. – 29 с. – (Книжки пам'яті Насті Грінченко, № 24).
4. *Єфремов, С.* Від легенди до історичної правди (місцеве підґрунтя в декабристському рухові) [Текст] / С. Єфремов // Декабристи на Україні : зб. праць комісії для дослідів громадських течій на Україні. – К. : Друк. УАН, 1926. – С. 1–10.
5. *Забужко, О.* Шевченків міф України : спроба філософського аналізу [Текст] / Оксана Забужко. – К. : Генеза, 1997. – 136 с.
6. *Каждан, Т.* Культурная жизнь усадьбы во второй половине XIX в. : Качановка [Текст] / Т. Каждан // Взаимосвязь искусств в художественном развитии России второй половины XIX века. Идеиные принципы. Структурные особенности – М. : Наука, 1982. – С. 264–297.
7. *Каждан, Т. П.* Русская усадьба [Текст] / Т. П. Каждан. // Рус. худож. культура второй половины XIX века : картина мира. – М. : Наука, 1991. – С. 354–393.
8. *Козаченко, А.* До вивчення соціального оточення Т. Шевченка : (Матеріальність князів Репніних у другій чверті XIX ст.) [Текст] / Анатолій Козаченко // Шевченко : Річник другий / Ін-т Тараса Шевченка. – [Полтава] : Держ. вид-во України ; друк. ім. Петровського, 1930. – С. 132–155.
9. *Кольцова, Л. А.* Иллюстрации М. С. Башилова и Я. де Бальмена к «Виршам» Т. Г. Шевченко : 1844 [Текст] / Л. А. Кольцова // Рус. искусство Нового времени : исследования и материалы : сб. статей. – М. : НИИ РАХ, 1999. – Вып. 5. – С. 187–194.
10. *Криворучко, М.* В нетопленій хаті [Текст] / М. Криворучко // Червоний шлях : Громад.-політ. і літ.-наук. журнал. – 1930. – № 3 (84). – С. 137–147.
11. *Оглоблин, О.* Проблема українських зв'язків Шевченка [Текст] / О. Оглоблин // Укр. історик. – 1973. – № 3/4. – С. 38–53.
12. *Томпсон, Ева М.* Трубадури імперії : російська література і колоніалізм [Текст] / Ева Томпсон / пер. з англ. М. Корчинської. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 368 с.
13. *Ульянов, Н. И.* Происхождение украинского сепаратизма [Текст] // Н. И. Ульянов. – М. : Изд-во «Индрик», 1996. – 288 с.
14. *Филипович, П.* Шевченко і декабристи [Текст] / Павло Филипович // Шевченківський збірник / під ред. П. Филиповича. – К. : Вид-во «Сорабкоп», 1924. – Т. 1. – С. 25–41.
15. *Филипович, П.* Шевченко і декабристи [Текст] / Павло Филипович. – К. : Держ. вид-во України ; Держтрест «Київдрук» ; 2-га друкарня, 1926. – 106 с.
16. *Франко, І.* Тарас Шевченко [Текст] / Іван Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. ; редкол. : М. Д. Бернштейн, Г. Д. Вервес та ін. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 28. – С. 112–122.

17. Цитович, В. Книжкова полиця Іллі Лизогуба [Текст] / Володимир Цитович // Студії мистецтвознавчі. – 2004. – Ч. 3. (7) – К. : Вид-во ІМФЕ, 2004. – С. 63–74.
18. Шагинян, М. Шевченко [Текст] / Мариэтта Шагинян. – М. : Худ. література, 1941. – 272 с., ил.
19. Шубравский, В. Яков де Бальмен [Текст] / В. Шубравский // Бальмен Я. П. Повести : С прил. портретом писателя, его рисунков, отрывков из записной книжки и недавно обнаруженных писем. – Х. : Прапор, 1988. – С. 12–22.

Генералюк Л. С. Вплив культурної аури садиб українського дворянства на картину світу Тараса Шевченка.

Ключові слова: інтердисциплінарні дослідження, українська культура, дворянські садиби, мистецтво, традиціоналізм, декабристи, культурні зв'язки, картина світу.

Стаття акцентує необхідність системного міждисциплінарного вивчення культурної атмосфери, побуту, традицій в українських дворянських садибах ХІХ ст., а також біографій особистостей, які склали оточення Т. Шевченка. Розширені комплексні дослідження генеалогії дворянських родин, а водночас і картини світу української вищої верстви, зможуть дати відповідь на відкриті питання шевченкознавства, заповнити лакуни у вітчизняній біографістиці та історичній науці.

Generaliuk L. S. The Influence of Cultural Aura of the Ukrainian Manors of Noble Families on a World-view of Taras Shevchenko.

Keywords: the interdisciplinary studies, the Ukrainian culture, manors of noble family, fine art, the Decembrists, a cultural contact, a world-view.

The article suggests an understanding the system interdisciplinary approach in studying of creative atmosphere and a cultural life of the Ukrainian manors of noble family as specific cultural centres of a XIX century, first of all have influenced T. Shevchenko's formation. The wide complex researches of genealogy of sorts of Ukrainian noble family and a world-view of nobility urged to give answers to questions of Shevchenko's science, to fill lacunas in Ukrainian biographistic and a historical science.

Генералюк Л. С. Влияние культурной ауры украинских дворянских усадеб на картину мира Тараса Шевченко.

Ключевые слова: интердисциплинарные исследования, украинская культура, дворянские усадьбы, искусство, традиционализм, декабристы, культурные связи, картина мира.

В статье аргументируется необходимость системного интердисциплинарного изучения творческой атмосферы и культурной жизни украинских дворянских усадеб как специфических культурных центров ХІХ века, прежде всего тех, которые оказали влияние на становление Т. Шевченко. Широкие комплексные исследования генеалогии дворянских родов и картины мира дворянского сословия призваны дать ответы на открытые вопросы шевченковедения, заполнить лакуны в украинской биографистике и исторической науке.